

СТАНОВИЩЕ

от проф. д.изк. Елисавета Борисова Вълчинова-Чендова,
Институт за изследване на изкуствата – БАН, Нов български университет,

за дисертационния труд на тема

**„Клавирните транскрипции по балети от руски композитори на Михаил
Плетньов – аспекти на интерпретацията“,**

за присъждане на образователна и научна степен „доктор“,
проф. направление 8.3. Музикално и танцово изкуство

Автор: ВИКТОРИЯ АЛЕКСАНДРОВА ВАСИЛЕНКО,

докторант в Националната музикална академия „Проф. Панчо Владигеров“,
Инструментален факултет, Катедра „Пиано“

Дисертационният труд на Виктория Александрова Василенко е приносен като научно изследване в сферата на клавирната интерпретация, насочен е и към работата с млади, израстващи в своето майсторство изпълнители, което определя и неговата научно-приложна стойност. В труда е отразен изграденият вече професионален опит на Виктория Василенко, безспорно доказан на най-престижни световни и национални сцени и форуми. Репертоарните предизвикателства са отличителни за нейните изяви. Идеята за приобщаването и на българските изпълнители към оригинални майсторски образци, наложили се в световната практика, е ценна и много перспективна.

Извеждането на достойнствата на транскрипциите на Михаил Плетньов на балетни сюити, на *тяхната състоятелност и перспектива за трайното им налагане* са подчертани като цел на дисертационния труд (с. 5). И това е убедително и богато аргументирано в дисертационния текст, разгърнат на 233

страници, с нотни примери, илюстриращи написаното. Организиран е в три глави, кратък увод и заключение, и ползвана подходяща литература с печатни и електронни ресурси. Посочени са три публикации по темата в издания, включени в Референтния списък на НАЦИД.

Първата глава (с. 6 – 31) е по-кратка. В нея се извежда значимостта на транскрипциите за пиано по балети от руски композитори на Михаил Плетнъв, като са въведени терминологично и исторически „транскрипция и парафраза“, посочено е тяхното място в изпълнителската практика. Втората подглава е посветена на бележитата личност на Михаил Плетнъв – пианист, диригент и композитор. В третата подглава е направен обзор на балетите от руски композитори, които са популярен обект за клавирни преработки, и на специфичния им прочит в транскрипциите на Плетнъв. Авторката се ограничава в обзора с конкретни примери, насочени към полето на обекта на разглеждане. Ще припомним, че темата за транскрипциите по принцип е обект на интерпретации от различни изследователски посоки и в миналото и сега, свързана е и със създаването им. Но конкретно цялостно представяне и анализиране на транскрипциите на Михаил Плетнъв по руски балети – концертните сюити „Лешникотрошачката“ и „Спящата красавица“ по балетите на Чайковски, двете концертни пиеси из балета „Ана Каренина“ на Шchedрин и концертната сюита „Пепеляшка“ по балета на Прокофиев, – както подчертава Виктория Василенко в своя принос № 1, се прави за първи път.

Идеята, структурата и аспектите на интерпретацията в соловите транскрипции подробно са разгледани в обемната втора глава (с. 32 – 144), а концертната сюита „Пепеляшка“ за две пиана от Михаил Плетнъв по балета на Прокофиев – в трета глава (с. 145 – 215).

Впечатляват детайлният точен и ясно поднесен интерпретационен анализ, основан на характерните особености на музикалната фактура на всяка от творбите, удачно използваната терминология, стилово прецизното словесно изложение.

Специално ще изтъкна изведените специфики и трудности при изпълнението на всяка творба и предложените начини за тяхното преодоляване, включително пръстовки, които да бъдат полезни и перспективни за развитието на пианистите. А аргументираното лично отношение представя професионалната зрялост на дисертантката, широката ѝ музикална култура.

Всяка от транскрипциите е проследена в нейната уникалност. Така при балета „Лешникотрошачката“ например е подчертано, че въпреки че Плетньов следва авторския замисъл, подредбата на пиесите в рамките на цикъла е по-свободен и индивидуален, някои най-популярните балетни номера са пропуснати, а присъстват по-малко известни части като „Тарантела“ и „Интермецо“. И тук подходът на Плетньов е пример за творческа свобода в създадените транскрипции. Той не само сам озаглавява отделни пиеси, но уплътнява фактурата, придавайки им допълнителен концертен блясък.

В „Спящата красавица“ се наблюдава *експериментален* подход към цикличната структура. Идеята се фокусира предимно върху второстепенните балетни номера, а 11-те пиеси запазват своите оригинални заглавия. В интерпретационния анализ на сюитата от Плетньов дисертантката използва като материал за сравнение партитурата на балета, авторската оркестрова сюита оп. 66 и няколко съществуващи транскрипции – сюитата за четири ръце от Рахманинов, преработката на Зилоти, сюитата за соло пиано от Кирхнер и концертната парафраза на Пабст. Това и дава възможност за най-широки наблюдения и сравнения, чрез които да аргументира оригиналността на транскрипциите на Плетньов: *В повечето случаи Плетньов не спестява нищо от оригиналната оркестрова фактура на Чайковски, като същевременно на места допълнително я уплътнява с характерни за жанра на клавирната транскрипция фактурни наслявания* (с. 34).

Много интересен случай за анализ е транскрипцията за две пиана на балетната сюита „Пепеляшка“, посвещение и подарък за рождения ден на Марта Аргерих през 2003. Прокофиев създава първо три сюити с клавирни транскрипции

– Три пиеси оп. 95, Десет пиеси оп. 97 и Шест пиеси оп. 102, след което три оркестрови сюити (оп. 107, 108, 109). Композитора̀т свободно смесва музикалния материал от балетната партитура в циклите. Дисертантката основателно си задава въпроса *защо е направена сюита за две пиана именно по „Пепеляшка“ от цялото балетно творчество на Сергей Прокофиев* (подч. В. В.) (с. 149). Основавайки се на наличието на авторски три оркестрови сюити и три за соло пиано, Плетньов развива музикалната фактура и *тематичния материал ... в мащабно и виртуозно циклично произведение за две пиана* (с. 150). Авторката поставя нов интерпретационен проблем, който е обект на анализ в третата глава – *спецификата на ансамбловото музициране във всяка от пиесите на тази сюита* (подч. В. В.) (с. 150 – 151). Следва подробен анализ на отделните части, проследяване на музикалната форма и заложените от композитора изразни средства, на новия блясък в транскрипциите и възможностите за постигане на *пълноценно озвучаване на клавирната фактура, разпределена съвсем равнопоставено като мащабност, тематизъм и технически сложности между двете партии, и едновременно с това подход с извънредна изтънченост, с избягване на груби и силни динамики, резки атаки, преднамереност в експресията на фразирането, излишно преекспониране и помпозност в изказа е основният проблем на ансамбловата интерпретация* (пак там). Тук несъмнено Виктория Василенко се опира и на своя вече изграден опит в ансамбловото музициране в различни камерни формации и в клавирното дуо. Свидетели сме на впечатляващи камерни изяви с нейно участие на концертната сцена.

В Заключението са посочени основанията за популяризирането на клавирните транскрипции по руски балети на Михаил Плетньов в концертния живот и педагогическата дейност в България. Изтъкнато е, че *най-вероятно сред големите активни пианисти на настоящия момент няма друг, който да е сътворил толкова мащабно и циклично структурирано творчество в областта на клавирната транскрипция*; че пиеси от анализиранияте клавирни цикли на Плетньов *се изпълняват на престижни форуми като международни фестивали, конкурси и прочее – неслучайно са и обект на звукозаписна дейност*. Определени

са като ярък образец на жанра на клавирната транскрипция (завладяващ сценичен ефект, висша форма на виртуозитет, пълноценно и коректно пресъздаване на широко известното тематично съдържание – част от съкровищницата на световното музикално изкуство). Ето защо те са атрактивна и стойностна възможност за изява на всеки концертиращ изпълнител (с. 216). Това аргументира и основанията за интереса към тях в българската изпълнителска практика, респективно в обучението на младите пианисти. Дисертантката посочва и тези специфични особености на отделните пиеси, които ще бъдат много полезни на различните възрастови групи при овладяване на различни видове клавирна техника. Всичко това ѝ дава реални основания да вярва в практическата полезност на нейния дисертационен труд.

Посочените седем приноса много точно обобщават направеното в дисертационния труд и представят неговата практическа полезност.

Ще цитирам принос № 6: *Подробният интерпретационен анализ се извършва чрез детайлно сравнение с множество достъпни източници: оригинални авторски партитури; авторски клавир; авторски оркестрови и клавирни транскрипции; транскрипции и концертни парафрази на други композитори и пианисти върху същите балетни номера. Използвани са както нотни източници, така и налични звукозаписи и концертни изпълнения. Подлагат се на коментар някои печатни грешки в изданията на транскрипциите на М. Плетньов, както и някои текстови разлики спрямо първоизточника, променящи оригиналното звучене (с. 220 – 221). Това е първи по рода си толкова детайлен анализ, който е много важен за интерпретаторите на тези творби.*

Особено ценен е принос № 7: *Аналитичната работа и разсъжденията върху изпълнителската проблематика са осъществени на базата на личен интерпретаторски опит. Повечето от транскрипциите са изпълнени от автора на дисертацията в редица концертни програми в България и чужбина като част от цялостното им интегрално изпълнение и реализиране на студийни записи. С*

това е направена важна стъпка за популяризирането на тези транскрипции (с. 221).

Впечатляваща е **художественотворческа дейност** на Виктория Василенко. Сюитата за две пиана по балета „Пепеляшка“ има концертни изпълнения със Сергей Редкин в камерна зала „България“, в Новогодишния музикален фестивал в НДК, 2019, в концерта в рамките на Международния фестивал за камерна музика „Арте Аманти“, Белгия (2020). Солови транскрипции са представени в нейни концерти в рамките на Международния фестивал „Джордже Енеску“, гр. Сибиу и гр. Клуж, Румъния (2020), в концертната зала на НМА (2021), във Ватерло, Белгия (2021) в програма, включваща Дебюси – Прелюдии № 3, 4, 12 из втора тетрадка, Чайковски / Плетньов – „Adagio“ из концертна сюита „Спящата красавица“, Шуберт – Соната за цигулка и пиано № 2 (Огюстен Дюме – цигулка, и Виктория Василенко – пиано), Брамс – Клавирно трио № 2 (Огюстен Дюме – цигулка; Иван Каризна – виолончело; Виктория Василенко – пиано), в рецитал на Виктория Василенко в „Атенеум“, Букурещ по покана на организаторите на конкурса „Джордже Енеску“ (2021) и участие в концерт на младите преподаватели на НМА „П. Владигеров“ по повод 100-годишния юбилей на Академията.

Заключение: Имайки предвид качествата на труда и престижната художественотворческа дейност на Виктория Александрова Василенко, свързана с темата, убедено предлагам на уважаемото научно жури да ѝ бъде присъдена за дисертационния труд на тема „Клавирните транскрипции по балети от руски композитори на Михаил Плетньов – аспекти на интерпретацията“ образователната и научна степен „доктор“, проф. направление 8.3. Музикално и танцово изкуство.

София, 23.12.2021